

Ljósaskrefið

Handbók
Þjóðkirkjunnar fyrir
Umhverfisstarf í söfnum

Apríl 2009

Texti þessi er þýddur úr sænsku og heitir á frummálinu Ljussteget

Þýðing: Jóna Bjarnadóttir umhverfisskipulagsfræðingur

Umbrot:

Prentun

Þjóðkirkjan 2009

Ljósaskrefið – hagnýtt umhverfisstarf í söfnuðum

Hér kemur fyrir sjónir *Ljósaskrefið Handbók Þjóðkirkjunnar fyrir Umhverfisstarf í söfnuðum*. Ljósaskrefið er upprunnið í umhverfisstarfi sænsku lúthersku kirkjunnar til notkunar í einstökum söfnuðum og hefur gefið góða raun þar í landi.

Þátttaka í Ljósaskrefinu er valfrjáls. Starfið miðar að því að koma á skipulögðu umhverfisstarfi innan starfseininga Þjóðkirkjunnar og stuðla að umræðu um hlutverk safnaðar/kirkju í málefnum tengdum sjálfbærri þróun meðal starfsfólks og innan sóknarnefndar.

Markmiðið er að umhverfisstarfið tvinnist inn í daglega starfssemi. Starfið felur í sér fræðslu og umræðufundi til að hvetja til almennrar þátttöku í verkefninu. Sett eru markmið og unnið að úrbótum ásamt því sem haldin er þemaguðsþjónusta.

Til að starfið sé markvisst er unnið útfrá þessari handbók. Sett eru markmið um úrbætur í málaflökkum sem við eiga hverju sinni. Til stuðnings við val á úrbótum er að finna gátlista í handbókinni. Líta skal á gátlistann sem hugmyndir en ekki tæmandi lista. Markmið, ábyrgðaraðili og framvinda fyrir hvern málaflokk eru skjalfest til að halda utan um umhverfisstarfið.

Rafrænt eintak af handbókinni er aðgengilegt á www.kirkjan.is/umhverfismal til að þátttakendur í Ljósaskrefinu geti mótað sína eigin handbók byggt á þeim grunni sem hér er veittur.

Til stuðnings ljósaskrefinu er vefsvæði á www.kirkjan.is/umhverfismal með áherslu á umhverfismál. Þar er að finna fræðsluefni og hugmyndir að umræðuefni fyrir fræðslufundi, grunn að þemaguðsþjónustu og tengla inn á áhugaverðar heimasíður um umhverfismál.

Þegar haldnir hafa verið a.m.k. 3 fræðslufundir, þemaguðsþjónusta og 10 verkefnum sem miða að úrbótum í umhverfisstarfi er lokið, er veitt viðurkenning fyrir þann árangur sem náðst hefur. Tilgangur viðurkenningarinnar er jafnframt að gera umhverfisstarfið sýnilegt.

Frekari upplýsingar um Ljósaskrefið veitir sr. Halldór Reynisson verkefnisstjóri fræðsluviðs Biskupsstofu.

Umhverfisstarf - ákvörðun

Við í _____ höfum ákveðið að taka þátt í Ljósaskrefinu, umhverfisstarfi Þjóðkirkjunnar. Með því skuldbindum við okkur til að vinna markvist að því að bæta frammistöðu okkar í málefnum tengdum umhverfi, réttlæti og sjálfbærri þróun og miðla árangri starfsins til safnaðarins til að stuðla að bættri vitund og umgengni um sköpunarverkið.

Við munum setja okkur markmið í þeim málaflokkum sem við teljum okkur þurfa að bæta okkur í, finna leiðir til að ná þeim með útbótaverkefnum og upplýsa starfsfólk og söfnuðinn um nýtt verklag.

Þegar við höfum lokið 10 úrbótaverkefnum sem sett eru fram í handbókinni munum við gera árangurinn sýnilegan með viðurkenningu sem Þjóðkirkjan veitir.

 Staður

 Dags.

 Sóknarprestur

 Formaður sóknarnefndar

Til að leiða umhverfisstarfið höfum við valið:

Leiðarljós og markmið umhverfisstarfsins

Mikilvægt er að móta leiðarljós og markmið til að vinna útfrá þegar unnið er með sértækari úrbótaverkefni. Leiðarsljós er almenn yfirlýsing um hvað þið viljið að einkenni umhverfisstarfið. Markmið eru nánari útlistun á megin stefnu umhverfisstarfsins.

Hér á eftir er dæmi sem ykkur er frjálst að nýta, breyta eða útbúa ykkar eigin leiðarljós og markmið. Bæði leiðarljós og markmið geta tekið breytingum með framvindu umhverfisstarfsins.

Dæmi um leiðarljós:

„Og Guð sá, að það var gott”. 1. Mósebók 1.12.

Sköpun Guðs er gjöf til okkar allra. Sem kristnir menn erum við kallaðir til að þjóna af ábyrgð og trúmennsku gagnvart sköpunarverkinu. Við horfum nú upp á að gengið er um of á sköpun Guðs vegna lifnaðarháttanna mannkynsins. Þessar breytingar kalla á að við endurskoðum lifnaðarhætti og gildismat, vinnum gegn ofneyslu og sóun og greiðum veg ráðdeildar og virðingar.

„Sjá, ég geri alla hluti nýja”. Opinberun Jóhannesar 21.5.

Dæmi um markmið:

Leiðarsljós okkar þýðir að:

- Við viljum stuðla að sjálfbærri þróun og réttlæti.
- Að við látum ábyrgð okkar á sköpunarverkinu stýra ákvörðunum.
- Að við reynum að fræða og hvetja til ábyrgðar á umhverfinu.
- Við viljum skapa von og trú með því að bjóða samfélag og stuðning.

Úrbætur – hugmyndir og gátlisti framvindu

Gátlisti þessi er hluti af umhverfisstarfinu Ljósaskerfið. Hann er til stuðnings við val á úrbótaverkefnum, en ekki tæmandi listi. Með útfyllingu hans er skjalfest samhliða framvindu umhverfisstarfins.

Fræðsla og umræður	Lokið
Haldin hefur verið fræðsla a.m.k. 3 skipti sem tengist umhverfisstarfinu með áherslu á umhverfi, réttlæti og/eða sjálfbæra þróun þar sem flestir starfsmenn og sóknarnefndarmeðlimir hafa tekið þátt.	
Við höfum rætt hlutverk okkar í málefnum umhverfis, sjálfbærrar þróunar, réttlætis, jafnréttis og trúarinnar.	
Þemaguðsþjónusta	
Þann _____ var haldin þemaguðsþjónusta sem var skipulögð með umhverfismál, réttlæti og sjálfbærni í forgrunni.	
Stýring umhverfisstarfs	
Við höfum valið fulltrúa frá ólíkum starfssviðum, til að halda utan um umhverfisstarfið.	
Við höfum útbúið handbók fyrir starfsmenn um umhverfisstarfið; málefni, markmið og hvernig skuli unnið að því.	
Við höfum útbúið leiðbeiningar fyrir notendur um hvernig skuli ná settum markmiðum þar sem við á t.d. við ljósarofa, við vatnskрана/salerni, vegna flokkunar sorps, við rafmagnstæki.	
Úrbætur	
Við höfum komið af stað 10 úrbótaverkefnum þar af úr a.m.k. 6 málaflokkum.	
Vatn Við spörum vatn með því að:	
Hafa vatnssparandi salerni.	
Fylgjast með vatnsnotkun með reglulegum aflestri af mælum.	
Önnur úrbót: Hver?	
Orka Við spörum orku með því að:	
Við stillum hitun í hof og lækkum innihita í rýmum sem ekki eru í stöðugri notkun.	
Við slökkvum alveg á raftækjum þegar þau eru ekki í notkun.	
Við notum sparljósaperur þar sem því er viðkomið og slökkvum þegar herbergi eru yfirgefin.	
Önnur úrbót: Hver?	
Sorp Við drögum úr magni sorps til urðunar/brennslu með því að:	
Við flokkum og förum með úrgang í endurvinnslu.	

Við höldum niðri notkun á umbúðum og plastpokum við innkaup.	
Önnur úrbót: Hver?	

<i>Ferðir og farartæki</i>	Lokið
Við stundum samakstur þegar því er við komið.	
Við stundum vistakstur með mjúkum akstri og réttum loftþrýstingi í dekkjum.	
Við skráum ferðir og notum umhverfissvænni ferðamáta en bíl þegar því er viðkomið í okkar starfssemi t.d. ganga, hjól, strætó.	
Við göngum eða hjólum styttri vegalengdir.	
Önnur úrbót: Hver?	
<i>Innkaup (bæði á vörum og þjónustu)</i>	
Við könnum möguleikann á því að nota (vistvænar) umhverfis- og réttlætismerktar vörur bæði við regluleg innkaup (gera lista yfir hve margar vörur í dag og svo eftir árið) og við endurbætur húsnæðis (t.d. prentun, rekstarvörur, byggingarefni).	
Við notkum réttlætismerktar vörur í þeim vöruflokkum sem það stendur til boðar t.d. kaffi og te.	
Við notkum umhverfismerkt hreingerningarefni.	
Önnur úrbót: Hver?	
<i>Skrifstofa - umsýsla</i>	
Við ljósritum/prentum á báðar hliðar pappírs.	
Við endurvinnum pappír.	
Önnur úrbót: Hver?	
<i>Starfsemi kirkjunnar</i>	
Við hvetjum alla til að taka virkan þátt í guðsþjónustunni.	
Við notkum lífrænt ræktað messuvín/blóm.	
Við ræðum samband trúar og sjálfbærrar þróunar í barna- og unglingastarfinu og/eða fermingarfræðslu.	
Við sköpum vettvang fyrir umræður á milli kynslóða um lífssýn/lífsreynslu.	
Við stuðlum að samvinnu við ýmsa aðila varðandi málefni sjálfbærrar þróunar.	
Önnur úrbót: Hver?	
<i>Endurbæting húsnæðis (þegar við á)</i>	
Við hönnun húsnæðis er verður hugað að umhverfissjónarmiðum við val á byggingarefni og rekstur húsnæðis þ.e. efnisval, orkusparnaður, vatnsnotkun o.fl.	
Önnur úrbót: Hver?	

Stýring umhverfisstarfsins

Við höfum valið fulltrúa frá ólíkum starfssviðum til að halda utan um umhverfisstarfið.	
Valdir eru	
Markmið	Að halda utan um umhverfisstarfið, velja ábyrgðaraðila, sjá til þess að raunhæf markmið séu sett og fylgja því eftir að markmiðum séu úfærð með úrbótaverkefnum.
Ábyrgðaraðili	
Leið að markmiði	

Fylla úti handbók eftir því sem við á um umhverfisstarfið.	
Markmið	Að til sé skjalfest hver séu markmið verkefnis, ábyrgðaraðilar og framgangur þess.
Ábyrgðaraðili	
Leið að markmiði	

Við munum útbúa leiðbeiningar um hvernig skuli ná settum markmiðum þar sem við á t.d. við ljósarofa, við vatnskrana/salerni, vegna flokkunar sorps, við rafmagnstæki.	
Markmið	Að notendur geti tileinkað sér markmið verkefnisins.
Ábyrgðaraðili	
Leið að markmiði	

Áætlun um framgang verkefnisins/starfsins

Hér eftir eru tilgreinar þau markmið sem við höfum sett okkur og þau úrbótaverkefni sem við höfum ákveðið á vinna að. Fyrir hvert markmið er tilgreind staðan í dag, úrbótaverkefni, ábyrgðaraðili, hvernig skal unnið að útbót, tímaáætlun, hvernig notendur eru upplýstir um nýtt verklag ásamt hugmynd um eftirfylgni.

Hér á eftir er dæmi um hvernig hægt er að skrá markmið og áætlun um framvindu.

Málaflokkur: Orka

Markmið	<i>Hvernig viljum við standa okkur?</i> Draga úr orkunotkun og kostnaði við lýsingu.
Staðan í dag	<i>Hvernig erum við að standa okkur í dag?</i> Ekki hefur verið hugað að því að kaupa orkusparandi ljósaperur. Ekki er sérstaklega hvatt til þess að slökkva í herbergjum þegar þau eru yfirgefin. En sá sem fer síðastur út úr byggingu kannar hvort öll ljós sem skulu vera slökkt séu það.
Úrbót	<i>Hvað þurfum við að gera?</i> Við notum sparljósaperur þar sem því er viðkomið og slökkvum þegar herbergi eru yfirgefin.
Ábyrgðaraðili	<i>Hver ber ábyrgð á að markmið náist?</i> Jón Jónsson, kirkjuvörður.
Leið að markmiði	<i>Hvernig ætlum við að ná markmiði?</i> Kannað verður í hvaða ljós mögulegt er að kaupa orkusparandi ljósaperur og hver kostnaður er af slíkum kaupum. Farið yfir í hvaða rýmum á að vera kveikt samfelld þegar starfssemi er í gangi og í hvaða rýmum er æskilegt að slökkva þegar þau eru yfirgefin. Setja upp minnismiða við útgang úr rýmum þar sem ekki á að vera stöðug lýsing um að slökkva þegar rými er yfirgefið.
Tímaáætlun	<i>Hvenær ætlum við að hafa náð markmiði?</i> Markmiðum skal vera náð í mars 2010. Síðan yfirfarið reglulega til að ávallt sé notast við þerur sem spara sem mest rafmagn og eru hagkvæmar fyrir reksturinn.
Upplýsingamiðlun	<i>Hvernig upplýsum við um marmið?</i> <i>Til starfsmanna:</i> Fara yfir á starfsmannafundi. Minnismiðar/leiðbeiningar við slökkvara í rýmum sem á að slökkva ljós þegar þau yfirgefin. <i>Til safnaðarins:</i> Minnismiðar/leiðbeiningar við slökkvara í rýmum sem á að slökkva ljós þegar þau yfirgefin.

Hugmynd að eftirfylgni	<i>Hvernig fylgjumst við með að markmið náist?</i> Fylgjast með hvort nýjar ljósaperur endist lengur en þær sem notast er við í dag og hvort breyting verður á orkunotkun og kostnaði vegna innkaupa á ljósaperum.
------------------------	---

Málaflokkur:

Markmið	
Staðan í dag	
Úrbót	
Ábyrgðaraðili	
Leið að markmiði	
Tímaáætlun	
Upplýsingamiðlun	Til starfsmanna: Til safnaðarins:
Hugmynd að eftirfylgni	

Málaflokkur:

Markmið	
Staðan í dag	
Úrbót	
Ábyrgðaraðili	
Leið að markmiði	
Tímaáætlun	
Upplýsingamiðlun	Til starfsmanna: Til safnaðarins:
Hugmynd að eftirfylgni	

Málaflokkur:

Markmið	
Staðan í dag	
Úrbót	
Ábyrgðaraðili	
Leið að markmiði	
Tímaáætlun	
Upplýsingamiðlun	Til starfsmanna: Til safnaðarins:
Hugmynd að eftirfylgni	

Málaflokkur:

Markmið	
Staðan í dag	
Úrbót	
Ábyrgðaraðili	
Leið að markmiði	
Tímaáætlun	
Upplýsingamiðlun	Til starfsmanna: Til safnaðarins:
Hugmynd að eftirfylgni	

Málaflokkur:

Markmið	
Staðan í dag	
Úrbót	
Ábyrgðaraðili	
Leið að markmiði	
Tímaáætlun	
Upplýsingamiðlun	Til starfsmanna: Til safnaðarins:
Hugmynd að eftirfylgni	

Málaflokkur: Málaflokkur:

Markmið	
Staðan í dag	
Úrbót	
Ábyrgðaraðili	
Leið að markmiði	
Tímaáætlun	
Upplýsingamiðlun	Til starfsmanna: Til safnaðarins:
Hugmynd að eftirfylgni	

Málaflokkur: Málaflokkur:

Markmið	
Staðan í dag	
Úrbót	
Ábyrgðaraðili	
Leið að markmiði	
Tímaáætlun	
Upplýsingamiðlun	Til starfsmanna: Til safnaðarins:
Hugmynd að eftirfylgni	

Málaflokkur: Málaflokkur:

Markmið	
Staðan í dag	
Úrbót	
Ábyrgðaraðili	
Leið að markmiði	
Tímaáætlun	
Upplýsingamiðlun	Til starfsmanna: Til safnaðarins:
Hugmynd að eftirfylgni	

Málaflokkur: Málaflokkur:

Markmið	
Staðan í dag	
Úrbót	
Ábyrgðaraðili	
Leið að markmiði	
Tímaáætlun	
Upplýsingamiðlun	Til starfsmanna: Til safnaðarins:
Hugmynd að eftirfylgni	

Málaflokkur: Málaflokkur:

Markmið	
Staðan í dag	
Úrbót	
Ábyrgðaraðili	
Leið að markmiði	
Tímaáætlun	
Upplýsingamiðlun	Til starfsmanna: Til safnaðarins:
Hugmynd að eftirfylgni	

